

משרד החינוך והתרבות - המחלקה לתרבות תורנית

ג ל י ה ג ד ת כ ע ר ו נ ב פ ר ש ת ה ש ב ו פ
בעריכת בחסד ליבוביץ
סבת העשרים ושלוש

בלק (חשכ"ד)

כ"ב

א. חשוה:

דברי בלק אל בלעם <u>ח' - נ'</u>	חנה עם יצא מסצרים חנה כסה את עין הארץ וחורא יושב סמולו ועתה לכה נא ארה לי את העם הזה כי עצום הוא ממני אולי אוכל בכה בו ואברשנו מן הארץ כי ידעתי את אשר תברך סבורך ואת אשר תאוד יואר	דברי בלעם אל ח' <u>י"א</u> חנה העם היוצא מסצרים ויכס את עין הארץ ועתה לכה קבה לי אותה אולי אוכל להלחם בו וגרשתינו
------------------------------------	---	---

התוכל להסביר את סבת חשכ"ד?

(2) חשוה דברי בלק כפי שלוחיו לדברי בלעם בחזרו על דבריו במשלו הראשון:

בלק כ"ב ח' חנה עם יצא מארץ סצרים... חנה כסה את עין הארץ. ו' ועתה לכה נא ארה לי את העם י"ז ולכה נא קבה לי את העם הזה	בלעם כ"ג ז' לכה אודה לי יעקב ולכה דועמה ישראל כ"ג סי מנה עפר יעקב ומספר את רבע ישראל
--	--

סחי סבת חשכ"ד?

דברי בלעם אל שליחי בלק לכו אל ארצכם כי טאן ה' לתחי להלך עמכם.	דברי ח' אל בלעם: לא תלך עמהם לא תאוד את העם כי ברור הוא
--	--

חסבר - סחי כונת בלעם בשנחתו את דברי ח'.

ב. כ' אם לקרא לך נא האנשים קום לך אתם

בסדר רבה כ' י' סכאן אתה למו, שבורר שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותה, שמתחילה נאמר לו (י"ב) "לא תלך אתם", כיון שהעיון מנין להלך - הלך, שכן כתוב "ויחר אף ה' כי הולך הוא", אמר לו הקב"ה "רשע, איני חפץ באבודו של רשעים", ואחרי כן רוצה לילך לאחד מן הצולס - קום לך!
רש"י י' ל"ה לך עם האנשים, בדרך שאדם רוצה לילך בה מוליכין אותו.

פרגז רונצבוריגו "בסוד הצורה של ספורי המקרא" (בחינים עמ' 16 - 15) ו... יש שמעמעותו של הספור מתבהרת וק' מתוך האורות שהמספר זורע על פני סיפורו על ידי משואות המלים...

ב. יסח זו גפתרה גם פרשה שכולה אומרת ורשני ורק משוואות מלים פותחות כזה להבנתה. בלעם דחה על פי ח' את הזמנתו הראשונה של שרי בלק ללכת אחרים, ואלו עם המשלחת השנייה הוא הלך כמצוות אלוהים "ויחר אף אלוהים כי הולך הוא", על שום מה? וכי לא סופר לנו זה עתה שאלהים צוה על כך? וכי אין בלעם הולך מתוך הכרח ספורו, שרק את אשר יצוהו ה' יהיה בידו לעשות?

תרוצח של קושיה זו נרמז במשפטים המלים שבפרק:

וינסף עוד בלק שלח שרים רבים

...
ועתה

שבו נא בזה גם אתם הלילה
ואדעה מה ינסף ה' דבר עמי

...

ותרא האתון את מלאך ה' ותלחץ אל הקיר
ותלחץ את רגל בלעם אל הקיר

וינסף להכותה.

וינסף מלאך ה' עבור

חורי אומר, שהציר עליו נסב הפרק הוא הבעיה או צרור הבעיות של התחלה מחדש, של עשיית חזרה. בכון ברגיל הפתגם: "פעם אחת אף אחת אינה". מותר אפוא לבלק לעשות נסיון שני ו"להוסיף" לשלוח שרים. אף בלעם סבור כך. הוא מוסיף אפוא לחכות את אתונו, אלא שאינו מעלה על דעתו שהוא עושה את שהוא עושה לעיני מלאך, ושאל הלא מוסיף לעשות. שכן אלוהים אינו גורס: "פעם אחת אינה גם אחת", אלא: פעם אחת - לעולם היא; ואם בלעם, או אדם כיוצא בו, אחרי אמרתו הראשונה של אלוהים, מוסיף לעשות נסיון, שמא עשויה להתבטל אף 'הפעם האחת' של הקדוש ברוך הוא, יבוא על עונשו. ומה עונשו? שאמנם גם כלפיו הפעם האחת תהיה לו פעם, אבל לא הראשונה אלא השנייה דווקא; אם לא די לנו באמרתו הראשונה, המפורשת, של אלוהים, אם מנסים אנו לדעת מה 'יוסיף' ה' לדבר עמנו, מובטח לנו שזאת הפעם ישמיע אלוהים את דברי היצר השוכן בלבנו.

כך משתלב מסעו של בלעם למורת-רוח ה' בנושא הסיפור כולו, של מי שבא לקלל וחוכרה לבור, שלא ניתן לו - כפי שנשנה בשלושה פרקים אלה לא פחות משש פעמים בסיפורים קלים - אלא לדבר את אשר דיבר אליו ה'. אכן, רצונו היה לקלל: משאלתו שאלוהים 'יוסיף' לדבר אליו חושפת את הכמסו בסתר לבו.

(1) האם מיטבים במדבר רבה ורונצורייג אותו קשי או לא?

(2) האם רעיונו של רונצורייג הוא הוא רעיון הסדרש או שונה ממנו?

(3) היכן הרמז בכתוב, שרצה בלעם ללכת?

(4xx) מה ראה רש"י להעביר את דברי מדרשנו הנאמרים לפ' כ' ולאומרים לפסוק ל"ה?

ס. פרלמן

שאלות בסעמי חמקרא

במדבר כ"ד ט' כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו...

גמרא ברכות דף י"ב ע"ב: א"ר יהודה בר זבידא בקשו לקבוע פרשת בלק בקריאת שמע ומפני מה לא קבעוה משום מורה צדור. מאי מעמא? אילימא משום דכתיב ב' א-ל מוציאם ממצרים" לימא פרשת רבית ופרשת משקלות דכתיב בחן יציאת מצרים. אלא א"ר יוסי בר אבין משום דכתיב ב' חמי קרא "כרע שכב כארי וכלביא מי יקימנו".

רש"י: ד"ה כרע שכב: דמי לבשכבך ובקומך, שחקב"ה שפרצו בשכבנו ובקומנו לשכב שלווים ושקטים כאריה וכלביא.

ספורנו לבראשית מ"ט ט': כרע רבץ כאריה וכלביא מי יקימנו... אז כמו חאריה חכורע ורובץ בלתי מזיק כן הוא אז לא צוה לחסיתך וכלביא מי יקימנו: כן יהיה לעתיד שירבץ כלביא ולא יהיה מי שיובל לחסיל עליו אימה כדי שיקימנו ממקומו מחמת יראה.

(1) איך מפרש רש"י לגמרא וספורנו לבראשית את הפסוקים הדומים?

(2) לפירושו של מי מהם מסייעים טעמי חמקרא?